

רבי צדוק הראשון

היה זקן מופלג. ארבעים שנה לפני חורבן בית המקדש, הוא היה מתענה מדי יום, שלא ייחרב בית המקדש, ובלילה היה אוכל. תעניותיו ערערו את בריאותו, ואחת משלוש בקשותיו של רבן יוחנן בן זכאי מאספסיאנוס היתה רופא לר' צדוק (גיטין נ"ו).

איכה רבה (א', ל"א): כשצר אספסיאנוס על ירושלים אמר לרבן יוחנן בן זכאי שיכול להוציא מהעיר חבר או קרוב לפני שייכנסו חייליו. "שלח לרבי אליעזר ולרבי יהושע", שני תלמידיו הראשונים של רבן יוחנן בן זכאי, "לאפוקי לרבי צדוק", להוציא את רבי צדוק מירושלים. "אזלין ואשכחניה בבבא דמדינה", הלכו ומצאוהו בשער העיר. "מן דאתא", כאשר רבי צדוק הגיע, "קם מן קומי רבן יוחנן", רבן יוחנן בן זכאי, נשיא ישראל, קם ממקומו. "אמר ליה אספסיאנוס: מן קדם הדין סבא צותרא את קאים?!", מלפני סבא כחוש זה אתה נעמד? "אמר לך חייך, אי הוה חד דכוותיה", אם היה עוד אחד כיוצא בו, "והוה עמך אוכלוסין בכיפלא", ולך, אספסיאנוס, היו פי שניים חיילים, "לא הוית יכיל כביש", לא היית יכול לכבוש את ירושלים! "אמר לו", אספסיאנוס לרבן יוחנן בן זכאי: "מה חייליה?", מה כוחו של רבי צדוק? "אמר ליה: דאכיל חד גמזוז ופשיט עלוהי מאה פרקין", כאשר הוא אוכל תאנה אחת הרי זה מספיק לו כדי ללמוד מאה פרקים בבית המדרש. "אמר ליה: למה חשיך כן?", למה רבי צדוק נראה נורא כל כך? "אמר ליה: מן חייליהון דצומייתא ותענייתא", מכח הצומות והתעניות, שכן רבי צדוק התענה ארבעים שנה לקראת החורבן הממשמש ובא. "שלח ואייתי אסוותא", שלח והביא רופאים, "והוו מוכלין ליה ציבחר ומשקין ליה ציבחר", היו מאכילים אותו מעט ומשקים אותו מעט מעט, "עד דהדר גופיה עלוי", עד שחזר אליו גופו.

עמד בגבורה בניסיונות קשים, ולא התפתה ליצר הרע.

צערו על חורבן בית המקדש מתבטא באגדה זו:

פעם אחת נכנס רבי צדוק לבית המקדש וראה את בית המקדש חרב. אמר: אבי שבשמים, החרבת את עירך ושרפת את היכלך וישבת ושלוות ושקטת. מיד נתנמנם רבי צדוק, וראה את הקב"ה שעומד בהספד, ומלאכי שרת מספידין אחריו, ואומר: 'הוי אמנה ירושלים' (סדר אליהו רבה, כ"ח).

אחרי החורבן ישב כנראה בגליל, בעיירה טבעין בקרבת חיפה, ומשם העלה עמו שאלות לחכמי יבנה (תוספתא נדה ד', ג'ד').

ביבנה זכה לכבוד מאת רבן גמליאל הנשיא. רבי אלעזר ברבי צדוק מספר: כשהיה רבן גמליאל יושב ביבנה, היה אבא ואחיו יושבין מימינו, וזקנים משמאלו (ירושלמי סנהדרין א', ד').

בפרקי אבות (ד', ה'): "רַבִּי צְדוֹק אָמַר, אַל תַּעֲשֵׂם עֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם, וְלֹא קָרְדִם לַחֲפוֹר בָּהֶם"
– כבוד התורה! [להיזכר ברמב"ם (בסרט המצויר...) שלא הסכים להצעת אישתו לקבל שכר כרב העיר].